

ГРА ЯК ОДИН З ПРИЙОМІВ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ НА УРОКАХ ХОРЕОГРАФІЇ

У статті проаналізовано прийом дитячої гри на уроках хореографії, а також доведено, що цей прийом допомагає розвитку творчих здібностей вихованців, їх професійному зростанню та життєвої самореалізації.

Ключові слова: дитяча гра, здібності, творчість, обдарованість.

Marushka M. Play as One of the Methods of Creative Abilities Development at the Lessons of Choreography. The article analyzes the method of children's play at the dance lessons. It was proved that this method helps students develop creative skills, facilitates their professional development and life fulfillment.

Key words: children's play, ability, creativity, talent.

Марушка М. Игра как один из приемов развития творческих способностей на уроках хореографии. В статье проанализированы приёмы детской игры на уроках хореографии, а также доказано, что этот прием помогает развитию творческих способностей воспитанников, их профессиональному росту и жизненной самореализации.

Ключевые слова: детская игра, способности, творчество, одаренность.

Постановка проблеми. Гра – це спонтанна, природжена, повна радості своєрідна діяльність дитини, яка відбувається не заради якої-небудь зовнішньої мети, а для власного задоволення, для елементарної дії. Гра для дітей є засобом відображення навколишньої дійсності, способом проникнення в діяльність і стосунки дорослих. В ігровій ситуації дитина здійснює свої бажання, свої ростові потреби, нейтралізує свої емоційні конфлікти, виявляє своє ставлення до навколишнього. Гра – шлях дітей до пізнання світу, в якому вони живуть.

Гра створює місток до дійсності, сприяє соціалізації дитини, її підпорядкуванню ігровій спільності і сприяє розвитку певних здібностей. Дитячі ігри дають первинний поштовх розвитку творчості, в основі якого лежать творчі здібності.

Від народження у кожної дитини закладений творчий початок, який протягом життя зазнає безліч змін залежно від тієї життєвої ситуації,

© Марушка М. Гра як один з прийомів розвитку творчих здібностей на уроках хореографії

в якій вона знаходиться: або затухає, або навпаки – розвивається. І у зв'язку з цим, перед батьками і дорослими, які оточують дитину, встає завдання не нашкодити, не «вбити» в дитині цей зародок творчого потенціалу, а навпаки, направити його в потрібне русло. Хореографічне мистецтво займає в реалізації такого підходу чільне місце. Воно через хореографічні вправи, рухливі ігри розвиває пластику рухів, відчуття гармонії, дарує переживання радості вільного володіння моторикою власного тіла. На уроках хореографії дитина здатна до повноцінного естетичного удосконалення, що сприяє її гармонійному і фізичному розвитку. Це у свою чергу підтверджує, що у дитини розвиватимуться творчі здібності, удосконалюючи дитячу творчість. Танець, будучи джерелом естетичних вражень дитини, формує її художнє «я».

Аналіз досліджень. Практично, будь-яке педагогічне дослідження певною мірою торкається розвитку творчих здібностей і виховання творчої особистості, оскільки педагогічний процес є творчим за своєю сутністю, включаючи творчість учня, вчителя, вихователя, батьків, організаторів дозвілля, керівників самодіяльних гуртків і об'єднань. Значна кількість наукових праць вітчизняних і зарубіжних авторів присвячена дослідженню творчого процесу (В. Андреев, Т. Громов, В. Моляко, В. Николко та ін.), загальних проблем розвитку творчих здібностей та вихованню творчої особистості в хореографії (С. Касатська, В. Онацький, А. Тараканова та ін.). Цікавий і повчальний матеріал пропонують і сучасні хореографи-балетмейстери Н. Довбиш [5] і О. Калініна [3]. У свої практичні посібники вони включили авторські хореографічні номери, розробки творчих рухливих ігор, які допоможуть педагогам в роботі з дітьми раннього і дошкільного віку.

Мета статті – показати важливу роль гри у розвитку творчого потенціалу на уроках хореографії, навести кілька прикладів дитячих ігор, які стимулюють творчий інтерес учнів.

Виклад основного матеріалу. Здібності – це те, що не зводиться до знань, умінь і навичок, але пояснює (забезпечує) їх швидке придбання, закріплення і ефективне використання на практиці. Здібності не можуть існувати інакше, як в постійному процесі розвитку. Вони з часом втрачаються, якщо ними перестати користуватися. Лише завдяки постійним вправам, пов'язаним з систематичними заняттями з хореографії, ми підтримуємо у собі і у своїх вихованців відповідні здібності. Зокрема, важливим є побачити, надалі розвивати і підтримувати творчий потенціал у дітей. Виховання творчих здібностей дітей буде ефективним лише в тому випадку, якщо воно буде цілеспрямованим процесом, в ході якого вирішується ряд часткових педагогічних

завдань, направлених на досягнення кінцевої мети. Здібність до творчості є в кожній дитині. Щоб це побачити, дітям треба давати можливість творити в будь-якій діяльності.

Щоб робота над розвитком творчої активності була результативною, необхідно дотримуватись певних принципів організації хореографічного заняття: зацікавленість вихованців, безпосередня практична участь кожного із членів групи у творчому процесі; жвава ігрова форма проведення занять з акцентом на зміну завдань, робота з різноманітними предметами, образи яких мають бути обіграними; конкретність та доступність поставлених завдань, дотримуючись вікових особливостей дітей; створення умов для обов'язкового успішного виконання їх кожним вихованцем; послідовність та систематичність.

Первинний етап в розвитку творчих здібностей пов'язаний з дозріванням необхідних для них органічних структур або з формуванням на їх основі функціональних органів. Він зазвичай відноситься до дошкільного дитинства. Спочатку розвитку цих здібностей допомагають різного роду дитячі ігри, оскільки ігрова діяльність в дошкільному віці є провідною. Дитячі ігри дають первинний поштовх розвитку творчості, в основі якого лежать творчі здібності.

Наприклад, при вивченні рухів хореографа слід підібрати такі ігрові завдання, які сприяють зацікавленості дітей, викликають у них ряд почуттів, пов'язаних з роботою уяви, розкривають сприйняття, увагу, фантазію і т. ін. Гра повинна якнайповніше включити емоційну сферу. Без комплексного навчання, що залучає найбільшу кількість почуттів, виховання буде безмістовним, формальним, пригасить емоційну сферу дитини. Тому матеріал, навіть його окремі елементи, педагог повинен подавати в ігровій формі [1, 3].

Гра, будучи простим і близьким дитині способом пізнання навколишньої дійсності, повинна бути найбільш природним і доступним шляхом до оволодіння тими чи іншими знаннями, вміннями, навичками. Існуюча ж необхідність у раціональній побудові, організації та застосування її в процесі навчання і виховання вимагає більш ретельного і детального її вивчення. Дитяча гра – це діяльність, спрямована на орієнтування в предметній і соціальній діяльності, в якій дитина відображає враження від їх пізнання. Ігри, ігрові заняття і прийоми підвищують ефективність сприймання дітьми навчального матеріалу, урізноманітнюють їхню навчальну діяльність, вносять у неї елемент цікавості.

Рухи, які виконують діти під час гри, тісно пов'язані з її сюжетом. Наприклад, зайці стрибають у лісі, а мисливці полюють на них; бджіл-

ки літають, сідають на квіточки, збирають мед. Більшість сюжетних ігор – колективні, і дитина привчається в них погоджувати свої дії з діями інших гравців, не вередувати, діяти організовано, як вимагають правила. В основу сюжетних рухливих ігор покладено життєвий досвід дитини, її уявлення про навколишній світ (дії людей, тварин, птахів). Наприклад, з оповідей дорослих, телепередач, спостережень за навколишнім життям діти дізнаються про поведінку тварин і птахів (як стрибає зайчик, як він ховається від лисички, як дзьобає зернятко горобчик), а потім під час гри відтворюють рухи, характерні для того чи іншого образу [3, 229].

В залежності від поставленої мети розвитку творчих здібностей дитячі рухливі ігри можна кваліфікувати наступним чином:

- *розвиток артистичності та уяви* («Магазин іграшок». Одна дитина – покупець, решта самі придумують, якою іграшкою вони будуть. На вступ діти завмирають, покупець обходить кожну іграшку і заводить ключиком, іграшка оживає і починає рухатися, танцювати. Наприкінці покупець купує вподобану йому іграшку, яка потім стає покупцем. Музичний супровід краще щоразу змінювати. Саме тоді проявляється вся фантазія у дітей.)

- *розвиток орієнтації у просторі* («Кулі та бульбашки». Діти діляться на дві команди: Кулі-великі, прагнуть зайняти якомога більше простору, повільно переміщаючись по залу і обертаючись навколо себе, намагаючись не пропустити бульбашки. Завдання бульбашок – пересуватися швидко і не зачіпати кулі, забігаючи в різні закуточки. Тут можна виконувати різні вправи (підскоки, перескоки, легкий біг, галоп). Потім команди міняються.)

- *розвиток музичальності і почуття ритму* («Дискотека». Діти стають по колу, керівник в центрі. Звучить будь-яка весела танцювальна музика. Керівник вказує на будь-яку дитину і рахує 4 рахунки, а той повинен танцювати під музику, наступні 4 рахунки танцює інший (той, на кого вкаже керівник). Головна умова – рухи не повинні повторюватися! Педагог повинен стежити, щоб всі діти потанцювали, і хвалити за оригінальні рухи. Потім можна збільшити до 8 чи 16 рахунків, які будуть танцювати діти.)

- *розвиток уваги і пам'яті* («Поварята». Всі учні стають в коло – це каструля. Вони будуть готувати суп (компот, вінегрет, салат). Кожен придумує, чим він буде (м'ясо, картопля, морква, цибуля, капуста, петрушка, сіль і т.д.). Ведучий викрикує по черзі, що він хоче покласти в каструлю. Той, хто почув «себе», встрибує в коло, наступний, стрибнувши, бере за руки попереднього. Поки всі «компоненти» не

опиняться в колі, гра триває. У результаті виходить смачне, красиве блюдо – просто смакота.)

- *розвиток імпровізації* («На лісовій галявинці». Можна заздалегідь розподілити ролі: хто кого буде грати, а можна, щоб брали участь усі відразу. Таким чином, дітям вже доведеться перевтілюватися дуже швидко, використовуючи всю свою фантазію. Почнемо ... У лісі на полянці грає пастушок на сопілці, всі дерева танцюють. Почули зайчики, вирішили подивитися, хто так красиво грає. Слідом прилетіли пташки, метелики, закружляли у шаленому танці. Тут лисиці і вовки прийшли, побачили зайчиків, стали навколо них ходити. Жабки прискакали і запропонували у гру пограти, та вовків і лисиць наздоганяти. Раптом піднявся сильний вітер, ліс зашумів. Пастушок заграв у ріжок, і вітер стих... Всі зраділи і знову почалося свято, танці і музика на чудовій галявині в лісі. Ось така гра! Тут і акторська майстерність, і вміння чути музику, її характер, темп, вміння імпровізувати і т.д.)

Дітей приваблює емоційність ігрових вправ. Однак образи для наслідування повинні бути зрозумілі дітям, щоб їх можна було втілити у рухових діях. Ознайомлюючи дітей з образом, імітація якого має бути, педагог повинен звертати увагу на найголовніше у даному русі, що відповідає навчальній меті. Наприклад, діти, стрибаючи, як м'ячики, повинні підстрибувати на носках; імітуючи мавпочку – рухатися по колу галопом; махаючи руками, як крилами, чітко переводити руки з позиції в позицію і т.д.

За допомогою спеціально підібраних танцювальних рухів можна розвинути в дитині здатність сприймати, уловлювати і швидко включатися в ритм. Зміст заняття важливо наповнювати образами, тим самим активізуючи уяву малюка. Добре супроводжувати слова виразними рухами і жестами.

Злиття ігор і танцю дає дітям додатковий імпульс, інтерес до танцю і взагалі до творчості. Те, що до гри могло здаватися нудними вправами для втілення неясного майбутнього, промальовані тільки в голові у викладача, після гри як на занятті, так і поза ним, набуває зовсім іншого змісту. Стає засобом досягнення веселощів, самореалізації в групі однолітків. Займаючись і далі на заняттях хореографії, дитина буде більшою мірою радіти виступами і отримувати від них більше користі у вигляді розкріпачення, придбання впевненості в собі, так як і концерт, і змагання здадуться їм в якійсь мірі теж грою.

Буває, що танцювальні рухи спочатку виконуються дітьми жваво, емоційно, з великим бажанням, а потім інтерес дітей слабшає. В цьому випадку слід вводити додаткові рухові дії і виконувати їх під новий

музичний супровід. Фізичне навантаження дозується кількістю повторень гри, часом безперервної ігрової діяльності дітей та тривалості пауз для відпочинку між її повтореннями. При цьому слід враховувати, складність диференційованого підходу до дозування навантаження на організм дитини та чіткість спрямованості його у процесі рухливої гри [3, 162].

Хореографічна обдарованість пов'язана з особливостями емоційної і вольової сфер дитини. Емоційна чутливість, вразливість – характерні властивості художньо обдарованої людини. У дітей, що займаються хореографією, вона проявляється в реакції на музичні враження, в зацікавленому емоційному ставленні до занять. З широкого спектра вольових властивостей на заняттях хореографією дуже важливо виховувати цілеспрямованість, настійність, дисциплінованість, витримку, терпіння, самостійність.

Ігри служать прекрасним засобом створення атмосфери радості, бадьорості, задоволення. В іграх діти легко засвоюють і вдосконалюють життєво необхідні навички. Будь-яка гра має свої правила, які треба дотримуватися, тому ігри зміцнюють дисципліну, привчають поважати один одного, відповідати за свої дії. В іграх широко використовуються ходьба, біг, стрибки – все це добре впливає на органи дихання, кровообігу і на руховий апарат.

Танцювальні ігри сприяють розвитку відчуттю ритму, умінню чути і розуміти музику, одночасно розвивати і тренувати м'язову силу корпусу ніг, пластику рук, грацію, виразність і зображальність. Заняття танцем формують не лише правильну поставу, але і прищеплюють основи етикету і грамотної манери поведінки в суспільстві, дають уявлення про акторську майстерність [4, 42].

Висновки. Дитячі танцювальні ігри розкривають і реалізують індивідуальні здібності, розкривають природні нахили і таланти, сприяють самореалізації та розвитку творчих здібностей. У грі її учасники вчаться думати, працювати, творити, набувати досвіду в різних ігрових ситуаціях і навіть такого, що допоможе в різних життєвих ситуаціях. У колективних іграх у дитини формується поняття про норми громадської поведінки, виробляються організаційні навички, виховується прагнення до перемоги, сильна воля, стійкість, витримка. Спільний інтерес, викликаний грою, об'єднує дітей в дружний колектив.

Яким би незначним не був результат, педагог повинен підтримувати зусилля дітей, стимулювати їх. Перед дитиною ставиться ясна і доступна мета. Зацікавлена у досягненні цієї мети (оскільки вона їй

зрозуміла), дитина проявить і свою власну ініціативу, що необхідно для виховання творчого начала.

Дитячу ініціативу педагогові слід вчасно помітити і підтримати. Дитина побачить результати своєї праці, і це принесе їй велику радість. Коли керівнику вдається до максимального рівня розкрити індивідуальні здібності й талант вихованців, то він сприяє творчому зростанню майбутніх учасників суспільного прогресу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Березова Г. Хореографічна робота з дошкільнятами / Г. Березова. – К. : Музична Україна, 1989. – 203 с.
2. Вільчковський Е., Курок О. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку : навч. посіб. / Е. Вільчковський, О. Курок. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2008. – 428 с.
3. Калініна О. Якщо хочеш виховати успішну особистість – навчи її танцювати: практичний посібник з хореографії для дітей раннього та дошкільного віку / О. Калініна. – Харків, 2013. – Ч. I. – 55 с.
4. Рудницька О. Інтегративні зв'язки у викладанні художньо-естетичного циклу / О. Рудницька // Початкова школа. – 2001. – № 5. – С. 40–43.

Статтю подано до редакції 10.09.2013 р.